

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep.

0032 OSLO

200806239

08/02730-014
673.00

000923/09 PS

Oslo, 26.01.09

INNSTILLING TIL UTVALGET FOR FAG- OG YRKESOPPLÆRINGEN/ KARLSENUTVALGET

Landsorganisasjonen i Norge (LO) viser til brev av 27. oktober 2009 vedrørende ovennevnte.

Generelt

LO er av den oppfatning at utvalget har gjennomført en grundig utredning til tross for det korte tidsperspektivet. Utvalget fanger opp viktige innsatsområder i fag- og yrkesopplæringen. I sammen med "*Learning for jobs*" fra OECD og *St.meld.nr.16 - og ingen sto igjen*, er innstillingen et godt utgangspunkt for å ta de nødvendige grepene for å sikre en god og attraktiv fag- og yrkesopplæring.

Forslagene er omfattende og en del av forslagene representerer økte økonomiske investeringer, mens andre kan gjennomføres uten særlige kostnader. LO vil påpeke at forslagene danner en helhet.

LO anser det som svært viktig at utdanningsmyndighetene prioriterer de områdene som det er bred enighet om, og som underbygges av utvalgets innstilling.

For LO er det særs viktig at:

- frafallet reduseres, og gjennomføringen økes. Målet må være at alle skal kunne gjennomføre
- gjennomføringen er av god kvalitet
- den er uavhengig av økonomiske insentiver
- det er tilstrekkelig tilgang på læreplasser
- det er oppdatert utstyr og læremidler
- det blir utvikling og økonomisk sikring av fagskoletilbudet
- det blir orden på informasjon og finansiering for de voksnes læring
- BKA (basiskompetanse i arbeidslivet) videreføres
- Det etableres og videreutvikles bedre forskningsmiljøer

LO har følgende kommentarer til de ulike kapitlene.

Kap. 6.2 Raskere omstilling i utdanningssystemet

LO støtter forslaget om at de faglige rådene som en fast rutine skal vurdere behovet for endringer i fagene innenfor sitt område. Statistikk og forskning må tilpasses slik at de ivaretar lokale behov og bransjenes behov. Dette tilsier et godt samarbeid med arbeidslivet og utdanningsmiljøer, inkludert studieforbundene og opplæringskontorene.

Når det gjelder kartlegging av utstyrsituasjonen på videregående skoler må behovet for utstyr holdes opp mot produksjonsmetodene i arbeidslivet slik utvalget beskriver. Videre må det avklares hva bedrifter/virksomheter kan bidra med slik at utstyret i skole og arbeidsliv kan utfylle hverandre og samlet sikre en god kvalitet i opplæringen.

Kap. 6.3 Bedre gjennomføring i videregående opplæring

LO støtter forslaget om kartlegging av alle forhold rundt gjennomføring av videregående opplæring.

Det foreslås forsøk med økonomiske og andre insentiver for å oppnå bedre gjennomføring. LO er skeptisk til en slik ordning som verktøy for å øke skolers motivasjon for å legge til rette for økt gjennomføring. Hvis det er ment å fungere som økonomisk premiering risikerer man å få et opplæringsssystem med uønskede effekter med uheldig stempling av noen skoler. Hvilke kriterier legges til grunn for en rettferdig tildeling? Dersom dette skal gjennomføres må det skje gjennom økte bevilgninger, og ikke som et "null-sum spill" slik dette praktiseres i høyere utdanning.

Lærlinger som har tegnet kontrakt gjennom opplæringskontor mangler i tillegg den støtte og trygghet som hovedavtale og tariffavtalene gir for lærlinger i kontrakt direkte med bedriftene. Dette skaper uavklarte juridiske forhold og det er en brist i lærlingenes mulighet for å ta opp ugreie saker, med en person i kontraktsbedriften som ivaretar han eller hennes interesser. Opplæringskontor mangler i dag et regelverk som sikrer lærlingen grunnleggende rettigheter og arbeidstakersiden innflytelse. Et slik regelverk må utvikles.

Forslaget om å etablere forpliktende møtearenaer mellom skolene og arbeidsliv er et godt forslag. Et godt og aktivt samarbeid mellom partene i arbeidslivet, mellom arbeidslivet og skolene, og et godt fungerende yrkesopplæringsnemnder, faglige råd og opplæringskontorer er viktige rammefaktorer for en god fag- og yrkesopplæring.

Yrkesretting

Utvalget setter med rette et skarpt søkelys på de negative konsekvensene av manglende eller utilstrekkelig yrkesretting av opplæringen.

Utvalget kommer med helt sentrale forslag til tiltak for å rette på dette. Yrkesretting av opplæringen vil etter LOs mening være en viktig faktor for å styrke elevenes motivasjon og derigjennom hindre frafall. LO støtter forslagene.

Fleksible løp i fagopplæringen

LO er av den oppfatning at forsøksordningen med praksisbrev ikke bør utvides før de igangsatte prosjektene er evaluert.

LO har registrert at en del omtaler praksisbrevet som et søkbart alternativ til fag/svennebrev. Vi vil på det sterkeste ta avstand fra en slik fortolkning, som det heller ikke finnes hjemmel for i utvalgets innstilling. Forsøkene med praksisbrev gjøres ut fra en erkjennelse av at noen allerede er så godt som ute av utdanningssystemet, og de blir forsøkt rettledet og motivert tilbake gjennom denne ordningen. Dette er altså ikke et alternativ til fag/svennebrev, men et alternativ til absolutt ingen ting. Målsetningen er at også disse ungdommene skal ende opp med et ordinært fag/svennebrev. Ethvert forsøk på å gjøre dette til noe annet vil LO ta sterk avstand fra.

LO støtter utvalgets forslag om en nasjonal kartlegging som til enhver tid viser frafallet i de ulike fylker.

LO vil minne om at fleksibiliteten i fagopplæringssystemet består av flere modeller enn 2 + 2. Problemet er at den informative delen om alternative måter å få fag/svennebrev på, er fraværende fra de som skal informere om dette.

For øvrig vil vi påpeke at TAF-ordningen bør komme ut av forsøksstadiet og bli en fast ordning.

Oppfølging av eleven

LO støtter de foreslåtte tiltakene, men er i likhet med utvalget bekymret for frafallet i løpet av utdanningen. En stykning av den sosialfaglige kompetanse i skolene vil etter LOs mening være et viktig tiltak. Ansatte med sosialfaglig kompetanse, kan følge særlige utsatte elever tett gjennom utdanningsløpet. Dette vil bidra til at elevene får bistand til utfordringer som påvirker skoleprestasjonene.

Tilgang på læreplasser

På bakgrunn av et snitt på ca.18 000 nye læreplasser pr. år sett i forhold til antall søkere samt lærebedriftenes vegring mot å ta inn lærlinger uten toppresultater eller benytte seg av fleksibiliteten i lærlingssystemet. LO støtter forslaget om at elever som av forskjellige årsaker ikke får læreplass etter Vg 2, skal få rett til 2 års yrkesfaglig opplæring.

Rådgivning og karriereveiledning

LO har i flere tidligere høringer påpekt behovet for økte ressurser innen rådgivningstjenesten. Vi ser det særs viktig at tjenesten utvides til grunnskolen, særlig i ungdomstrinnet. Karrieresenterenes rolle har vi forventninger til, men det betinger et nært samarbeid med rådgivningstjenesten i skolen. LO støtter forslagene.

Kap. 6.4 Bedre muligheter for å bygge videre på fag- og svennebrev

Behovet for at flere arbeidstakere har høyere kompetanse i framtida, gjelder alle utdanningsnivåer, og dermed er det viktig å utvikle fagskoletilbudet, slik at det i sum blir etablert et variert og kvalitativt godt fagskolesystem i hele landet.

LO støtter forslaget om å etablere ett parts sammensatt faglig råd for fagskoleutdanningen. Dette vil kunne medvirke til en samlet nasjonal strategi for dette utdanningsnivået. LO forventer en offentlig finansiering av fagskolene hvor ovennevnte råd er en viktig del av beslutningssystemet

Utbygging av y - veien til flere fag

Forslaget støttes.

Individuelle løsninger - realkompetansevurdering

LO støtter forslaget.

Vi mener det må utformes en strategi og nasjonale kriterier for en likeverdig praktisering av ordningen.

Generell studieforbredthet

LO støtter forslagene, og vil understreke viktigheten av å få gjennomslag for dette politisk.

LO har tro på at den enkelte kan vurdere sine evner og behov for faglig påfyll i fellesfagene for eventuelt å stå styrket i en studiesituasjon, og støtter utvalgets forslag om rett til påbyggningskurs i fellesfagene.

Kap. 6.5 Grunnopplæring for voksne

LO erfarer at det er behov for motivasjonstiltak og informasjon for å nå de gruppene som har dårlige læringsopplevelse, eller av andre grunner ikke har kunnet gjennomføre sin skolegang. Til å drive dette arbeidet kreves spesielle kunnskaper.

Derfor støtter vi forslaget om etablering av egne "kompetansetillitsvalgte."

Videre støttes forslaget om full stipendiering for grunnopplæring og nødvendig etter- og videreutdanning for å kunne ta fag/svennebrev.

LO støtter forslaget om rett til 300 timers opplæring i norsk og samfunnsfag for arbeidsinnvandrere som bosetter seg i Norge.

Kap. 6.6 Kvalitetsutvikling i fag- og yrkesopplæring

Ovennevnte tema har vært en gjenganger over lengre tid. På europeisk nivå er det utviklet prinsipper for et europeisk kvalitetssikringssystem, hvor norske myndigheter har bidratt gjennom deltakelse i arbeidsgrupper. Erfaringene herfra bør inngå som et grunnlag i det videre arbeid for å utvikle et nasjonalt system.

OECD fremhever i sin rapport at Norge er et av de landene i Europa som bruker mest penger på lærlingetilskudd, uten at vi besitter nok kunnskap om kvaliteten i den bedriftsvise opplæringen. Fylkesmannens tilsynsrolle må styrkes i samarbeid

med bl. annet yrkesopplæringsnemndene som også har et ansvar for dette.

LO støtter utvalgets forslag.

Kap. 6.7 Situasjonen for yrkesfaglærere og instruktører

LO har ved tidligere høringer og innspill påpekt behovet for effektive kompetansehevingstiltak for instruktører, spesielt knyttet til veiledningskompetanse.

Dette for å sikre en bedre kvalitet i bedriftsdelen av opplæringen.

OECD-rapporten er også svært tydelig på dette punktet.

Rekrutteringssituasjonen for yrkesfaglærere begynner å bli dramatisk.

Årsaken til dette er flere faktorer:

- Tilgangen på relevante utdanningstilbud til fagarbeidere som kan tenkes å bli yrkesfaglærere.
- Ikke tilstrekkelig desentraliserte og fleksible utdanningstilbud m.m

LO støtter utvalgets forslag, og vil understreke betydningen av at yrkesfaglærere får samme status og oppmerksomhet som allmenlærere.

Kap. 6.8 Forskning og dokumentasjon om fag- og yrkesopplæring

LO støtter utvalgets forslag.

Kap. 6.9 Internasjonalisering

LO støtter forslagene.

Med vennlig hilsen
LANDSORGANISASJONEN I NORGE

Tor-Arne Solbakken

Ståle Dokken

Saksbehandler: Per Syversen

Vedlegg 1: Det kjønnssegregerte norske arbeidsmarkedet

Vedlegg 2: Grunnopplæring for voksne

Vedlegg 1

Det kjønnssegregerte norske arbeidsmarkedet

Det synes å være en tverrpolitisk enighet om at det er et behov for å endre det kjønnsdelte arbeidsmarkedet i Norge. Derimot er det uklart hvilke virkemidler man ønsker å ta i bruk.

De mannsdominerte arbeidsplassene har gjennom årtier utviklet et arbeidsmiljø og en kultur som er sterkt preget av å være enkjønnet. Resultatet av dette er ofte at miljøet kan få en slagside som kan virke ekskluderende på nye grupper enten de er unge, av det andre kjønn eller en annen kultur.

Bil-og elektrobransjen er to store opplærings /arbeidsarenaer innen mannsdominerte bransjer i Norge, hvor jenter hittil er en liten minoritet. I utdanningsløpet utgjør de ca. 3 %. Minoritetssituasjonen medfører en spesiell opplærings- og arbeidssituasjon. Dette øker behovet for et best mulig opplærings- og arbeidsmiljø for at jentene skal trives og fullføre sin videregående opplærings på lik linje med guttene.

Et inkluderende opplærings-og arbeidsmiljø er den viktigste trivselsfaktoren for både gutter og jenter. En av de store utfordringene er å finne ut hva som skal til for at ungdom generelt og jenter spesielt trives og blir i bedriften. Det er behov for en økt forståelse og bevisstgjøring av kvinners situasjon som minoritet i bransjene. For å oppnå endring vil informasjon om minoritetssituasjonen, utvikling av handlingsplaner i den enkelte bedrift og etablering av nettverk mellom bedrifter og kvinner i bransjene for erfaringsdeling og ideutveksling være mulige metoder.

Bil-og elektrobransjenes "image" og "rykte" i ungdomsmiljøene er i dag blant de viktigste hindringene for å øke rekrutteringen av jenter. Økt fokus på arbeidsmiljø og trivsel for begge kjønn kan gi ringvirkninger til økt rekruttering blant jenter og bidra til at de som har valgt mannsdominerte yrker, trives og blir i sine bedrifter. Økt fokus på arbeids- og opplæringsmiljø er viktige faktorer for å hindre frafall i læretida for all ungdom. Bevisst bedriftsutvikling innebærer også et fokus på faglige instruktørers rolle og kompetanse.

Partene i bilbransjen og elektrobransjen har startet et 3-årig prosjekt for å finne frem til metoder og system for utvikling av gode og inkluderende opplærings- og arbeidsmiljø med formål og på sikt øke andelen kvinner til et nivå på 20 % for å få en varig endring av kjønns sammensetningen i bransjene. Myndighetene bør initiere at flere mannsdominerte og også

kvinnedominerte virksomheter starter bedriftsutviklingsprosjekt med fokus på opplærings- og arbeidsmiljø for og til slutt få et mindre kjønnsdelt arbeidsmarked.

Vedlegg 2

Grunnopplæring for voksne - begrunnelse:

Det er avgjørende at befolkningen har den kompetansen som arbeidsmarkedet til enhver tid etterspør, både i offentlig virksomhet og privat næringsliv. Satsing på kompetanseutvikling for alle som kan være i arbeid, er dermed en viktig samfunnsoppgave som myndighetene må ta et overordnet ansvar for. Norge har i dag et utdanningssystem fra barnehage til inntreden i arbeidslivet, men mangler et helhetlig system for arbeidstakeres kompetanseutvikling.

I et globalt marked opplever norsk næringsliv stadig økende konkurranse. Kompetent arbeidskraft vil være avgjørende for virksomheters evne til å overleve og å videreutvikle seg.

Mangelen på arbeidskraft fører til at mange bransjer fokuserer på rekruttering og det er stor konkurranse om ungdommene.

Kompetanseutvikling er avgjørende for at arbeidstakere som ønsker å være yrkesaktive lengre, kan få mulighet til det. I dag oppgir eksempelvis hver fjerde AFP- pensjonist at hovedgrunn for avgang var innføring av nye IKT-systemer.

Trepartssamarbeid

Norge har lang tradisjon for et trepartssamarbeid for å løse utfordringer på arbeidsmarkedet. Det er nødvendig at både staten og arbeidsgiverne, i samarbeid med arbeidstakerne, bidrar for å få en helhetlig struktur på kompetanseutvikling. Et slikt samarbeid krever likeverdige parter som forplikter seg til å ta ansvar og finne løsninger for organisering og finansiering.

Læringsentra

Det er i dag mange som tilbyr etter- og videreutdanning. Til tross for dette er det ikke en helhetlig infrastruktur på dette området. De fleste tilbyderne er konsentrert rundt de største byene. Skal etter- og videreutdanning lykkes er det ingen tvil om at man må få på plass en helhetlig infrastruktur. Dette vil gjøre logistikken lettere og således fjerne enda et hinder. Offentlig eide fylkesvise fagskoler eller ressursentra kan være en måte å organisere dette på.